

ONDER EMBARGO TOT DONDERDAG 10 MAART 2011 00:01

persbericht

Parnassusplein 5
Postbus 16164
2500 BD Den Haag
T 070 340 70 00
F 070 340 70 44
www.scp.nl

Inlichtingen bij
Prof. dr. P. Dekker
T 070 340 7434
M 06 24892576

De Nederlandse publieke opinie over samenleving en politiek

Stemming onbestemd Tweede verdiepingsstudie Continu Onderzoek Burgerperspectieven

Den Haag, 10 maart 2011

- Maatschappelijk en politiek onbehagen blijft, maar is minder dan in 2002-2004
- Onbehagen concentreert zich bij lageropgeleiden, Telegraaflezers, Limburgers en PVV-stemmers
- Gevoelens van machteloosheid in het heden en een gouden gloed over het verleden
- Journalisten in het buitenland verbaasd over Nederland
- De stemming in de Nederlandse publieke opinie is onbestemd: zowel tevreden als boos.

Dit zijn enkele resultaten uit *Stemming Onbestemd, de tweede verdiepingsstudie van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB)* die op donderdag 10 maart 2011 verschijnt onder redactie van prof. dr. Paul Dekker en drs. Josje den Ridder. In deze studie staan de ontwikkelingen en constanten van de Nederlandse publieke opinie in de periode 2008-2010 centraal. Aan de orde komen onder andere tevredenheid en vertrouwen, maatschappelijke en politieke betrokkenheid en visies op de multiculturele samenleving. In een uitgebreid voorwoord bij de bundel constateert prof. dr. Paul Schnabel dat de Nederlandse publieke opinie zich kenmerkt door een omslag van een "traditioneel progressieve" opstelling naar een "modern conservatieve" houding die de verworvenheden van de twintigste eeuw wil beschermen.

Het *Continu Onderzoek Burgerperspectieven* wordt door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) uitgevoerd voor het kabinet in opdracht van de

Voorlichtingsraad. Sinds 2008 laat het SCP elke drie maanden een enquête uitvoeren (door Marketresponse) en focusgroepen houden (door Ferro en Veldkamp). De COB-Kwartaalberichten doen daarvan verslag. Deze tweede verdiepingsstudie gaat in op de ontwikkelingen op de langere termijn en op de achtergronden van de publieke opinie.

Maatschappelijk en politiek onbehagen blijft, maar is minder dan in 2002-2004

Een deel van de Nederlandse bevolking houdt een sterk gevoel van maatschappelijk en politiek onbehagen. Stelden we dat in 2004 vast op 33%, dan blijkt het aandeel in 2009 26%. Er is dus sprake van een daling, maar het percentage ligt wel veel hoger dan in het midden van de jaren negentig (17%). Het onbehagen is geringer onder hogeropgeleiden, lezers van de Volkskrant, NRC en Trouw en aanhangers van GroenLinks. Het is groot onder lageropgeleiden, lezers van de Telegraaf en vooral aanhangers van de PVV. In Overijssel is het aandeel het kleinst en in Limburg het grootst.

Het onbehagen richt zich op drie zaken:

1. zorgen over de manier waarop we samenleven: de verharding, de ik-cultuur en het gebrek aan wederzijds respect;
2. zorgen over maatschappelijke problemen, met name rond onveiligheid, de multiculturele samenleving en de Europese integratie. Bij veel burgers bestaat het gevoel dat zij als "gewone hardwerkende Nederlanders" de rekening betalen voor wanbeleid op deze terreinen;
3. zorgen over de politiek: de politiek pakt de maatschappelijke problemen niet aan, het politieke bedrijf functioneert niet goed, politici luisteren niet en houden zich alleen bezig met hun eigenbelang.

In deze studie komen boze burgers ook zelf aan het woord. Een voorbeeld: *"Het zogenaamde 'Politiek Correcte' beleid is volkomen uit de hand gelopen. Dit land wordt overspoeld door gelukszoekers, die op alle mazen in de wet worden gewezen en een loopje nemen met 'Den Haag'. De rechterlijke macht stamt uit het 'flower-power-tijdperk' en is veel te soft. De milieuactivisten hebben het hier voor het zeggen. Het onderwijs is door linkse partijen de afgrond in geduwd. De ouderenzorg vervalt langzaam maar zeker tot een bedenkelijk niveau. Over het fileprobleem wordt uitsluitend gepraat. Deze regering [Balkenende IV] weet totaal niet wat er gaande is in dit land en reageert telkens geschokt op zaken die iedereen al tijden weet."*

Gevoelens van machteloosheid in het heden en een gouden gloed over het verleden

Opvallend in de antwoorden van de geënquêteerden en in de focusgroepen zijn de gevoelens van machteloosheid. Onderzoekers van Veldkamp vatten samen: *"zelf is men niet in staat om de geconstateerde negatieve tendensen in de samenleving om te buigen en van de politiek/overheid verwacht men weinig"*. Onderzoekers van Ferro constateren: *"Bij lageropgeleiden (...) klinkt vaak boosheid door. Deze emoties vloeien vooruit uit gevoelens van machteloosheid over maatschappelijke ontwikkelingen die hun positie in de samenleving steeds moeilijker maken."*

Men kan individueel niets aan de maatschappelijke problemen doen zo wordt gezegd. Er is ook weinig vertrouwen dat we er als samenleving iets aan kunnen doen. Dit fatalisme heeft ook te maken met de neiging het verleden te idealiseren. Vroeger was het beter. Mensen waren verdraagzamer en respectvoller, het was veiliger en er waren minder problemen met niet-westerse migranten. Zelfs over het nabije verleden ligt een 'gouden gloed'. Ook als mensen begin en eind 2009 hetzelfde rapportcijfer geven aan de politiek, hebben ze eind 2009 toch het gevoel dat het met Nederland in dat jaar verder de verkeerde kant op ging.

Journalisten in het buitenland verbaasd over Nederland

Het SCP heeft twee buitenlandse journalisten in Nederland en twee Nederlandse journalisten in het buitenland gevraagd naar hun visie op de Nederlandse publieke opinie en politiek. Steven De Foer van de Belgische krant De Standaard verbaast zich erover dat de Nederlandse publieke opinie is omgeslagen van zelfverzekerd optimisme naar zwartgallig gezeur. Andreas Ross, redacteur van de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, signaleert dat de Nederlandse kiezer niet mag worden tegengesproken en er in Nederland weinig echte discussie is over de politieke ideeën van de PVV. Charles Groenhuijsen (Washington) stelt dat er zowel in de Verenigde Staten als in Nederland veelvuldig wordt geklaagd over de politiek. Maar waar die klachten in de VS leiden tot een roep om minder overheid, willen Nederlanders de falende overheid juist meer laten doen. Menno Hurenkamp (Moskou) gaat op zoek naar de verschillen tussen Rusland en Nederland. Russen vinden dat niks deugt, maar willen ook niets veranderen. Nederlanders zijn in vergelijking daarmee best tevreden, maar willen juist alles veranderen.

Stemming onbestemd

De stemming in de Nederlandse publieke opinie is onbestemd. Er heerst enerzijds grote tevredenheid over het eigen leven en de directe omgeving, maar anderzijds is er bezorgdheid over de samenleving en de politiek. Naast boosheid op de politiek en politici, is er echter ook veel betrokkenheid (politieke interesse, actiebereidheid, vrijwilligerswerk). Men heeft enerzijds het gevoel dat het steeds slechter gaat in Nederland, maar prijst zich anderzijds internationaal vergelijkend gelukkig met het land. Ook blijkt in de focusgroepen dat na het eerste snelle oordeel, mensen in gesprek met elkaar tot meer genuanceerde opvattingen komen. Populaire verklaringen waarom het fout gaat – 'de opvoeding deugt niet', 'het ligt aan de allochtonen', 'mensen zijn steeds minder hulpbereid' – worden dan al snel gerelativeerd. Dan ziet men dat andere mensen ook hun best doen en dat er ook veel goed gaat.

Prof. dr. Paul Dekker: *"De ontwikkeling van de Nederlandse publieke opinie is onbestemd. Er is een aanhoudend gevoel van crisis en onbehagen. Zonder dat er echt veel fout gaat, maar ook zonder de verwachting dat het over een tijd weer beter is. Veel burgers hebben het idee dat zij niets aan de maatschappelijke problemen kunnen doen. Negatieve clichés in de publieke opinie versterken de gevoelens van collectieve machteloosheid. Maar daar lijden diezelfde burgers ook onder en ze zouden wel anders willen. Misschien ligt hierin een begin van een verbetering van de stemming."*

SCP-publicatie 2011/02, Stemming Onbestemd. Tweede verdiepingsstudie Continu Onderzoek Burgerperspectieven, Paul Dekker en Josje den Ridder (red.), Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, maart 2011, ISBN 978 90 377 0528 7, prijs € 22,90.

Persbericht

De publicatie is verkrijgbaar bij de (internet)boekhandel of te bestellen via de website: www.scp.nl

Voor meer informatie: Paul Dekker (070 3407434; p.dekker@scp.nl) of Josje den Ridder (070 3407825; j.den.ridder@scp.nl).

Wilt u op de hoogte blijven van de uitgaven van het SCP? Meldt u dan aan via de website door te klikken op [attenderingsservice](#) (onder de ingang 'publicaties').

Voor een overzicht van [binnenkort te verschijnen publicaties](#): klik op [Aankomende publicaties](#) (onder de ingang 'publicaties').